

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи пишу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 "
на четир месеца . . . 1 "
за Србију годишње 4 "

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНВ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Прохујали су, да никад више не дођу, суморни дани студене зиме. Топли зраци сунчани ми-
лују наново — ко би знао по који пут? — голе,
тврде груди опште нам матере земље, и својим то-
плим загрљајем измамљују прамалетњи мирисави
цветак и мехку зелену травку; већ илужи одјекују
складним јеком од слатких песама ваздушних пе-
вачица; и чује се већ заносљиви жубор бистрих
поточића; и прнуо је већ по гдекоји шарен лепи-
рић: скривен у недрима земље живот, што никад
не изумире, избио је на површину — живот, вазда
стари, вазда нов — ускрснуо је!

И таман си удахнуо чисти, свежи зрак, таман
си омиришао мирисави цвет, прислушнуо певача по-
дугу, оназио лептира и присео крај поточића на
зелену траву, а свечани, тајанствени глас звона
будилника са висока звоника довикује ти: „Хри-
стос васкрсе!“ . . .

По даљним крајевима света, где се трима пр-
стима баца на се крст, поздравља се данас отаци
син, својта и родбина, знанац и незнац, старо и
младо, мушко и женско са: „Христос васкрсе!“
И све ти је одбацило терет и бригу, на је весело,
на је расположено, на је задовољно. И како да не?
Васкрсе природе око тебе, васкрсе човека у
теби! Ва истину васкрсе!! . . .

Васкрсао је, као што учи вера, што је верујеш,
онај, који је, и сам човек, свом снагом својом, од
свега срца свога и све душе своје љубио човека;
васкрсао је он, који учаше човека науку ненадма-
шену никад; истину, никад неопоречену: „Љуби све
људе, као себе са мога! васкрсао је онај, који се
родио у јаслама од сирота витлејемска дунђерина
и подигао као божаштво у висину, са које живот
човеков изгледа као мравињак, у коме вечно гамиже
човек у непрекидној борби за живот, и на којој је
јасно, да човек све дотле није човек, ма носио о-
блик човека, докле се не подигне изголог телесног,
животињског живота у виши, у живот духовни. У
топлом заносу за врлином хтео је из силне љу-
бави према човечаству, да начини од човека оно,

што сам беше — узвишени идејал. Зарад жарке љубави
те, зарад науке своје, зарад узора свога — страдао
је, распет је. . . .

Од тога времена пролетеше 19 векова — тре-
нут за висијону, вечност за човека. А за то дуго
време, шта ли се је све с човеком догодило!
Какав ли је процес прошао за то време човек!
Каква разлика између тада и сад! Наука, вештина
и уметност развила се које на основу старог пред-
хришћанског класицизма (тако се зове јелинска и
римска образованост), а које као пород новијег
времена из себе саме, усупрот свима мучним нез-
годама прошлих времена, времена заблуде, глупо-
сти и сурове силе тако, да им напретку не можеш
краја сагледати. Особито је развитак природних
наука, што је свима осталим гранама науке и раз-
витку друштвених одношаја човекових дао грдна
полета. Некадањи роб природе, ухватио се данас
човек у коштац с њоме, и с поносом може погле-
дати на ову борбу, јер он — човек побеђује. Про-
ницавањем у досадање тајне природе, овладаће
човек њоме све више и више и владаће њоме кроз
њу саму. Данас већ прелеће човек у ваздушном
чунићу на хиљаде копаља у висину по ваздуш-
ним просторијама хитрим летом далека села и гра-
дове. Данас се разговараш с пријатељем на хиља-
ду миља преко гора и вода муњевном жицом као
уста у уста. Данас препловити широке пучине ва-
ловитих мора брзином, којој се дивиш и сам. Ва-
трени див полети данас носећи собом лако, као
птица уграбљени плен, привезана му о бокове чи-
тава села, сињи терет. Издаћене су справе, што
ти несвестицу навлаче, када се у широку своје
колосеку размахну. Откривени су закони што вла-
дају целом васијоном. Доказано је, да закони,
што владају у природи, владају и човеком, који
се сматрао дотле као биће вишега, надприродног
света. . . . Ал' ко би набројао све оно, до чега је
дошао човек у свима гранама науке, у свима гра-
нама вештне и уметности од времена Христова па
до дана данашњег?

Тако је јако напредовао човек; тако је силно развио своју умну моћ; тако се култивисао!

Ал' ако се човек кроз то време развио тако јако умно, ако је данас напреднији, настаје питање: како и колико се развио наравствено, морално, колико је данас бољи? И ако се не да ни замислити умни развитак човеков без развитка моралнога, јер се обе те стране духовнога живота човековог додирују, и ако су обе засебите; ипак — а жалост је то! — није човек у своме наравственом животу ни близу напредовао, као што је напредовао у животу умном. Обазримо се само око себе. Истина, сада нема више — бар не трајно — оне грубе силе, оне дивље суровости, крволочности и окружности, што је као зла хавет, као беснећа неман у пређашњим временима сусретала човека на свакоме кораку његовом, претећи му погибијом, свакојаком грозом и невољом. У свима друштвеним одношajима наћићеш данас мање, више племените наравствености, и наћићеш племенитих духова, где се неуморно боре за наравственост у свима делима, у свима појавима и одношajима човека и друштва. Ал' потиснута са прочеља ненаравственост још није утинула: уступив своје место умности — она се завукла у закутак, откуд је пустила своје жилаве вреже. Да, она глуша себичност, што је навукла на се осветницу мишицу разљућеног бога старозаветног на Содому и Гомору; она ниска себичност, што је отровала, окужила одношaje народа израјилског, што се изметоше у голи порок и саблазањ, када у Витлејему велики Назарејац угледа света; она гадна себичност, против које се свом крепосту својом диже велики учитељ као претећи, као милујући дух, и која му главе дође: она иста необуздана, бесна, грозна, подмукла, данас само ко преном углађености, финоће завијена себичност још и данас бесни, разорава, разрива, поткопава, подриза, подсеца никад неувели, од пријатеља човечаства однеговани корен наравствености, праве, пуне наравствености. Река некадање себичности човекове разлила се данас са развитком индустрије у толико уских каналића, у колико се праваца протежу лажне, привикнуте, човеку непотребне потребе; јер се индустрији, која обично ради усупрот моралу, не ставише напротив установе друштвене, које би је у узди држале.

То долази од претеге ниског животињског живота над животом вишим, духовним. Ум свој развили смо, да узлећемо њиме под висока небеса, прозирући најгоростасније и најзаплетеније појаве у васијони. А своје просто животињске нагоне писмо за две хиљаде година били кадри стерати ни близу разумом повучених граница. То је узрок,

што човек тако спорим кораком корача на путу свога усавршења. Јер они слојеви друштва, који су најнапреднији, и који су по томе позвани, да шире луч разума и наравствености у са свакојаким невоља без сопствене кривице на низини заосталих слојева, предњачећи им примером и делом — они су и највећи робови својих ниских страсти и небројних ниских пожуда. А колико би могли учинити за човечаство, кад би свој развијени ум одушевљавали на дела човека вредна, задишући га топлотом наравствености! У место свега тога труде се они, да своје ропске ћуди вероломства и вртоглавицу раскоша зарад валовитог телесног уживања глумом, лажном, уображеном чашћу оправдају. И тако бива, да се у место јасног светила, што осветљава праву стазу, што води узору савршенства и потпуне среће и задовољства човекова, и што би их сачувала од грешних странпутица, снажећи им вазда вољу, да не подлегну примамљивим, ласкавим тепањима разнежена, слабачка срца — латеше свеће варалице, која их заваркује по вратоломним, клизавим странпутицама неправичности, ненаравствености.

При таком стању стварн није онда чудо, што се нижи слојеви нису ни умно, ни морарно према времену довољно развили; јер не само да не добијаху умне и моралне хране од слојева развијенијих, него се још мораћашу и вазда морају борити, да сачувају своју наравственост од заразе „свише“ ...

Ми не пребацујемо ником. Ми знамо, да је тако, као што је, морало бити по природним законима. Највише и највеће мане нису кривица појединих, него су кривица друштва. Околности, одношaji, у којима се друштво налази — стварају његове врлине и његове мане. То је јасно! За то ми хтедосмо само рећи, какво је данас друштво; а није кривица наша, што је слика доста суморна и жалосна.

Највиши степен достигла је ненаравственост нашега времена у друштву као јединици, т. ј. у држави, и међународним одношajима држава. Сваки час чујемо, где се говори о државном, о јавном моралу. Не само разлика по речи, него по садржају обележава се тиме. Па ипак није, нити може бити државни морал различан од приватног, појединачког; и само на појединачком моралу основани јавни морал води друштво у држави општој срећи човечанској. Жалостан је према томе појав, да данашње државе, створив засебан државни морал, осветљавају на једној страни раскош, разметање, луксуз, моду и сваке руке „идолопоклонства,“ а на другој толику

сиротињу, оскудицу и гамџање у праху; да је држава сама раскошна, да се бачила у вртоглавицу лажи и свакојаких порока. Одношаји међу данашњим државама још су таки, да једна другој не верује, једна другу вреба, једна на другу пеницу диже, једна се другој свети, једна другој о глави ради — а то све по правилима јавног, државног морала! То задржава у велике напредовање свију и свакога. А особито су мање државе, мањи народи жртве тога пакленог, ђаволског морала, који им прети бедом свакојаком, и на послетку пропашћу. По томе моралу претрпιο је и наш народ у овој држави до данас свакојаких невоља и беда, а трпи их и дан данашњи. По томе моралу и наша браћа тамо на лепом југоистоку, тамо на оној благословеној од природе, а проклетој од човека земљи, где нам несретна браћа данас кришом морају да славе празник господњи, још непрестано прте срамни рописки јарам — колико ће столећа још? Јевропа, што се на западу клања крсту, та иста Јевропа пљује га на истоку, а све у част и славу јавном моралу. По злој коби ево је већ пет столећа, како је тело нашег народа разчережено, како пати наш народ муке никад неописане, невоље нечувене; ал' кроз добар део тога времена сноси он беду само зарад јавног морала јевропске дипломатије: зарад равнотеже јевропске. Па и данас још постоји тајни савез хришћанских велесила, који помаже бесним Турцима мучити несретних хришћана.

Па зар ту још имаде наде, имаде вере, да ће крсту помоћи крст? Блажен ко верује! Ал' та вера не помаже, та вера је неморална. Тамо на несретном Косову, тамо где у поноћним тајнама уздишу жртве за српску слободу, тамо где је пала српска држава — тамо ваља Србин, не уздајући се ни у кога, до у себе и у своју праведну ствар, да одлучи или свој живот, слободан, човека достојан живот, ил' своју смрт, часну, јуначку смрт! У борби је тој морал, у слободи је тој живот! Народне цвести прославили смо, прославили смо и народне благовести — зар велики петак, страсни петак, зар рописко и муке, зар глупост и срам да трају још вековима? Зар васкре српске слободе, васкре српскога мученика да не поздраве ни ово колена? Зар још да недође дан, у коме да се радујемо и веселимо?

То је још срећа човекова, да истина и правда напослетку ипак побеђује. Јер вавек васкршава неумрла, из дна духа човекова приљена велика наука великог учитеља, што се узвисио до бога. У том васкршавању расточавају се врази са неморалним моралом, као восак пред лицем огња. И васкрснуће српска слобода — један кораку наравствености човечаства. И ускрснуће из скривеног закутка, као финик из пепела, општа наравственост, ради спаса човечанског!

У то је име: „Христос васкрсао“!

Бранко Николић.

СЛИКЕ СА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У БЕЧУ.

II.

Пре смо само летимице прошли најглавнија места по изложби, да их тек упознамо. Да пођемо сада редом, да видимо, што је за нас најглавније. Много не можемо, јер за то би ваљало дуже времена.

Ротунда је, као што рекох, највеличанственија зграда. Дигла се у вис као највиши тороњ, а коло јој схвата грдан простор. По крозу од лима лепршају се барјаци свакојаких боја и свет се шета као и по земљи; само је мајушан с таке висине, као чопор ситне дечице. С десна и с лева излази из ротунде дугачка зграда а опет њу пресецају са сваке стране по осам мањих. (Види слику у 12. броју.) Све то заједно зове се индустри-хале, т. ј. спремиште за индустрију, за занате и фабрикације свију народа. Свака земља има своје одељење. Десно од ротунде је Австрија, Русија, Турска и т. д. а лево опет Немачка, Француска, Италија, северна Америка, Инглеска и друге. Можеш одмах с преда оним

мањим зградама у коју ти се прохте. Ми ћемо од среде, од ротунде.

Ево, ушли смо. (Види слику.) Красни водомет смо већ видели. Погле ове грдне, дивне стубове, ту позлату, те слике по кубету. Слушај жагор силне светине, ромор водомета, побожне гласе црквених оргуља, јасна грла умилних звона. Погле како свет у наоколо гамџе; једно амо, друго тамо. Ево једни, где се диве богатоме кову рускога сребра, а ови се опет забленули у стаклени орман, где је драго камење као шаком насуто, па крупно као бобово зрнење. Јунак и ловац стао код красна оружја, сребром и златом искићена, жене код најдивнија покућанства од скупа камена, рецкана дрвета, трговац разгледа вешто склопљене торњеве од сапуца, свећа, конаца, зејтина и других ствари, којима тргује, вештак се задубио у каку красну слику или кип, фабричар гледи грдна огледала, најлепше учињене коже, свилу, кадифу, вуну и лан, гвожђе,

челик и гомиле еспана, што их фабрике производе. Гизава која госпођица гута очима ствари што их је изложио који паришки парфимер (трговац што продаје мирисе и белила) ил' држи мараму над бунаром, што мирис у вис меће, мати разгледа колевчице, сталце и друге сираве, којима деца уче ићи, тврдица застао пред банкарском изложбом, где леже гомиле дуката, сребра и банака, научењак се диви књигама, а деца се смеју најлепшим играчкама. За свакога има по нешто; свега је ту; свачему се мораш дивити. Гледиш свугде, обишао си целу ротунду, засењују ти већ очи, па ниси ни од прилике све видео. А и како ћеш? Помисли, да је ту с целога света што је најлепшега, најнеобичнијега.

Пођимо даље. Хајд'мо десно у австријско одељење. Одмах с почетка заблесне те сјај и лепота чешкога стакла. Оно је најбоље на свету. Цела једна страна пуна полелеја, огледала, чирака и других разних ствари од самога стакла. Па онда платно и чохе, што се у Чешкој и Моравској раде, па други еспани из чешких фабрика. Право да се каже, да није саме вароши Беча (где је радника из свију народа) и да није наше браће Чеха. Австрија се својом индустријом не би могла подичити. Школе имају ваљане и по горњој и по доњој кнежевини Австрији. Изложише таквих послова од мале деце, да се човек мора задивити. И у учитељској настави имају нових ствари. Ми Срби немамо никакве индустрије. У австријском одељењу могло се видети из наших крајева разних ношња и рукотворина, а у одељењу за сировине банатско жито и сва наша храна, дрво, вуна, шишарка, лој, восак, беоцински креч и т. д. То је истина мало за таку земљу, као што је наша, благословена, богата, и ми ваља да се потрудимо, да нам у будуће не буде „при образ“ на „светском дивану“; ал' боме ни Маџари нису далеко утекли. Крај австријског одељења сачињава маџарско одељење за себе. Пешта је изложила лепих фотографских слика, Фијума (Река) мрнарске оправе и духан, Словаци своје дрвенарије а све друго или је туђа индустрија или

су земаљске сировине. Ту је Маџарска дакако веома богата. Токајска, менешка, будимска и печујска вина, сирове и учињене коже, дрво, храна и т. д. заслужују хвале. На крај маџарскога одељења зачудићеш се нечему. На узвишеном месту читава хрпа домобранаца или хонведа; пешака, коњаника, тобџија, сваке врсте тих војника, а све кучином испуњени.

Руско одељење одликује се својим богатим рудама па баш и индустријом. Они ти се не баве беспослицама. Што ураде то је огромно, скупо, масивно, озбиљно. Најлепше раде у сребру. Петроградски један кујунџија изложио је свој еспан од сама сува сребра у вредности од неколико милијуна. Веху то најлепше сребрне ствари у целој изложби. — И челик раде веома лепо. За мало, па ће достићи вредна, озбиљна Инглеза. — У сировини су им руде најбогатије, а коже најдрагоценије на целој свету. — У једном крају видећеш њихову војену опрему. Да чудне силе и снаге! Топови од неколико хватидужине, а у нутри можеш рахат спавати. Дивне лађе-оклопнице, богато војничко одело, а уредба да јој се свака задивно. Није баш тако код баћушке, као што лажу Немци. У најмањем и у највећем огледа му се снага, богатство, озбиљност, трезвеност.

Турска није баш тако виђена. Богатство у земаљским производима (жито, кукуруз, пиринач, духан и т. д.) али индустрија и вештина још са свим спава. Из старијега доба има још лепих ствари (н. пр. лепа оружја, богатих лепих хаљина, намештаја, зидања и т. д.) ал' данашњи Турци као да само пуше. Раскош и беспослица казују се из свега, што је турско. Јевропска Турска је најзнатнија. Турска у Азији и провинције турске по мору благословене су земље. Ту је смоква, ту је урма, наранџа и лимун, ту скупе коже, ту злата и драга камења. Да споменем још султаново благо. Има га доста! Један престо султанов цене на неколико милијуна форината. Да красна оружја, да скупоцених паса и ћемера! Колико суза, колико капи зноја рајиног блистају нам из тога сјаја султановог?!

БИЉКЕ КАО ТРГОВАЧКА РОБА.

1. К а в а.

I.

Кава расте од вајкада само у оним крајевима, где је вазда топло особито пак у топлим крајевима Африке иу Аранској. Одатле је после пренета удруге крајеве, тако да је сада има и у осталим јужним деловима

Азије, у јужној Америци и у западној Инџији. — Кава је дрво, високо 18 до 50 стопа, а ова зрна што их ми употребљујемо, нису ништа друго, него кавено семе. Као што у трешњи, вишњи има у нутри коштица, као што у јабуци има има у нутри семе, исто тако и у кавеном плоду има једно или два зрна. Плод је налику на наше дрењине, с по-

WWW.UNILIB.RS

четка је зелен, за тим првен, а на-послетку постане модар.

Кава цвета трипут преко године, у августу, септембру и октобру. Најбољи се плод развије од онога цвета у октобру, за то се обично покида онај цвет у августу и септембру.

Они, који саде каву, не даду јој да расте колико би хтела, него је дотле поткресују, док не буде већа од 7 до 8 стопа, а то чине за то, да не морају плод млатити, него да га могу рукама брати. Дрво почиње да носи плода истом у трећој години, у петој доноси највише, а после тога све више и више онада, док у дванајестој готово са свим не

постане јалово. Онда посеку та дрвета и побрину се за друга млађа. У Арапској једно дрво понесе 20 до 30 фуната, а у западној Индији једва нешто мало преко 4 фунте.

Кад се покупи плод, а то бива највише у мају, остави се неко време на сунцу, да се просуши, за тим се у ваљаоници разбије кора и остану чиста зрна. Зрна се та после још један пут суше, али не на сунцу, него у хладовини, да не би изгубила боју. Који пут се зрна и проперу у чрстој води, да би са њих спада она танка кожица, којом су обично обмотана, а онда зрна изгледају лепше и постану са свим глатка.

У Н У Т Р А Ш Њ И И З Г Л Е Д Р О Т У Н Д Е.

Зрно има особит. нешто сладуњав мирис, највећма је налик на мирис сена, кус му је опор, мало нагрк. Боја је сад жућкаста или мрка, сад опет више зеленкаста. Кад дуго лежи, постане јаснија. Осим тога може и вештином да се удеси, да зрно буде жуто или зелено.

При куповању пази се, каква је зрну боја, какав му је изглед, какав кус и каква јачина. Што се боје тиче, зелена је кава обично боља и јача, него што је жута и бела. Кад зрна нису сва једнака, онда је то знак, да кава није од једне сорте, него је смешана.

Најбољи знак, по коме се може познати добра кава, ово је: зрна морају бити што више

једнако велика; морају имати добар мирис и кус; боја мора бити свежа и сва зрна морају имати подједнаку боју, не сме међу њима бити искрханих или црнкастих зрна; морају тонуту у води; кад се оставе преко ноћ у води, вода мора постати жута као лимун. Што је жућа вода, с отим је и кава боља.

Добра, пржена кава мора бити лепе кестенасте боје, доста крта, а мирис јој мора бити свеж и јак. Истучена или ижрвњана добра кава мора имати жућкасто-мрку боју, а кад се напари у води, па се полако осуши на ваздуху, мора постати зелена.

Кава се мора чувати на сухим местима и близу ње не смеју бити такве ствари, које јако задишу, јер онда задах из тих ствари пређе у каву и кава се тиме исквари.

У трговини долазе три главне сорте каве, после се те главне сорте деле у многе мање сорте.

Најбоља сорта је арапска кава, која се обично каже: мога. Зрна у моке су ситна, округласта, бледо-жута или жућкасто-зелена. Ако се уз то нађу још и бела или сива зрна, онда је то знак, да је помешана са америчком кавом. Арапи сами држе каву са ситним, зеленим и тешким зрном за најбољу и од ње добија да пије само султан и државни главари.

Друга је сорта источно-инђијска кава, која расте у источној Инђији и на околним острвима, у Азији. Зрна у ове каве су сила већа и боја им је обично бледо-жута. Према местима, где расту, зову се и разне врсте различно. Тако ту спада кава јаванска, која је скоро исто тако добра, као и арапска и која се поред бразилијанске највише доноси у Јевропу. После спада ту и суматранска и силенска кава; то су већ лошије врсте.

Трећа је сорта америчка кава, која расте у средњој и јужној Америци и у западној Инђији. Зрна су у те каве плаветњикаста или зеленкастосива. Од ситних врста најбоља је суринамска, па бразилијанска кава, која се, као што мало час рекосмо, највише доноси у Јевропу.

О свима тима сортама дало би се много штошта писати, али ја мислим, да је оволико доста за овај лист.

Има где се продаје и истучена кава. Таква кава није никад чиста, него је у век помешана са разним стварима и „цигурама“, а који пут и са разним врстама земље.

Да ли је кава помешана са „цигуром“, може се по овоме познати: 1. Узме се пуна кашика истучене каве, па се успе у чашу воде. Ако је чиста кава, то ће пливати горе, ако је с „цигуром“ помешана, потонуће. Талог од „цигуре“ је мекан и лепи се, а чиста кава, ма колико стајала у води, не лепи се никад. 2. Овлажимо мало каву, па је таримо међу прстима. Ако има „цигуре“, направитиће се из тога као куглица, ако нема, не ће. 3. Кус у чисте каве је мање више горак, а у каве, помешане с „цигуром“, и горак је и накисео.

Б Е Л Е Ш К Е.

23. (Купус најкрупнији) добије се, кад се тури расад пре расађивања у воду, у којој је растопљено ђубрета кокошија, особито голубија, и остави да два три сата постоји, па онда расађује, а при расади заспе с мало гипса ил' пепела. То натера велике главице, макар земља и полоша била, а на доброј земљи још и веће, особито кад се земља још и с јесени добро нађубри свињским ђубретом, које је за купус најбоље. Исто се тако хвали ситно стучен дрвени угаљ, који натера врло јаки раст купусу, кад се подаћ посне.

24. (Против црва на кељу.) Прв онај, што изведе кељ још у расаду, те вртарима штету начини, истреби се, кад се кељ залије водом од алоја (из апотеке) и то први пут после 8 дана иза расаде, други пут кад је кељ с педи, а трећи пут, кад је с две педи висок. Ово је и од вашица најбољи лек. Најбоље се растопи алој у врелој води кад се меша док се не разиђе. Узимље се 1 лот на 3 до 4 ове воде.

25. (Летња ротквица и со.) Познато је да ротквица ова на некој земљи неће да роди, ма како да се човек измучи око ње. То је због оскудице соли у земљи. За то се препоручује, да се са семеном помеша мало просте соли, па да се с њом посеје, или

да се у сваку руну тури на дно соли, колико се међ два прста ухвати, па на њу стави семе и затрпа. Тако роди ротква много боље и буде сила куснија.

26. (Најбоље врсте грашка.) Од свију до сад познатих врсти грашка најбоље су Sangster-ов (Сангстеров) рани грах с великим мехунама, који је од свију других и ранији и богатијег рода. За њим долази велики Langston-ов, (Лангстонов) и принц Велски, који је с тога знаменит, што подноси и за рани и за позни расад. Препоручујемо нашим вртарима ове врсте. Семе се може наручити у свакој бољој трговини од семена из Пеште, Беча, особито из Ерфурта, поштом, или молбом преко уредништва фрауендорфског вртарског листа.

27. (Да сачуваш стоку од муха.) Мухе се по некад наврну на стоку тако, да ова сирота не зна већ, шта да ради, бранити се.

Мухе обично падају на извесна места и боду. Места та треба намазати риљом мишћу, пак ниједна муха не ће више пасти на то место.

28. (Кад те чела убоде) одсеци кришку црна лука па га мети на убодено место; ал' пре свега мораш извадити жаоку.

Бол на то одумине.

НАВЕЛИКИ ПЕТАК.

Песма Змај-Јована Јовановића.

Залуд милина пролећа дивна,
И залуд снага што креће свет,
Грозан је поглед, грозна тишина,
Данак је грозан, страшан и клет.

Смрзла се звона храмова светих,
Кроз веру ђаво промаља рог,
Душа се згрози, ај, кад се сети,
Да ј' мртав живот — да ј' мртав бог.

Смрзла се звона што душу крепе,
Што буде веру, што снаже над. —
Народи стрепе
Сад.

А како ј' тамо, како је браћи,
Де несме нићи босиљка струг,
Де душман врашки светињу тлаци,
Де с' никад звона не чује звук!!!

† † †

Страшан је данак — дрхће свет...
Бог је на крсту разапет!...

Ох, да подржи овако дуго
Кад пако шири над светом власт,
Кад црна мис'о не види друго

Већ како горко издише спас —
Гробна би страва утрла свет...
Бог... па на крсту разапет!...

А како ј' тамо, како је браћи,
Де 'ваки траје вековма дан,
Де с' цео народ не може маћи
— Та сам је на крсту прикован!

Испија чашу горке судбине,
Недуга свог,
Испија муку ропске горчине —
А није бог.

Са крста гледа злотворе скотске,
Пољупце броји искаријотске —
Ох љуте муке! —
Гледа Пилате де перу руке!

Не види брата, не види друга,
Тек странца чује де му се руга:
„Ускрс ће бити — ево га гре,
Свима ће бити, ал' теби — не!

Још једном очи к својима враћа.
„Ох, где сте, браћо, будте ми спас!“
Пако се смеје: „Ха ха ха! — браћа!“ —
И тако с' губи последњи вапај...
Последњи глас....

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 30. марта

(Србија.) Глас, што га донесмо у прошлome броју о свези српско-турских жељезница, обистинио се. Порта је пристала да се српско-турска жељезница споји код Ниша, како је то још прошле године ванредни посланик за ту ствар министер просвете и црквених ствари у кнежевини, Филип Христић у име београдске владе од порте захтевао. Садањи велики везир, серашћер Авни био је с почетка противан захтеву српске владе, које из обзира стратегичких, а које и зато, што је он противник напретка сизерених, полуодвисних држава балванских. Серашћер Авни увидео је, да би Србија тиме, што би се турске жељезнице спојиле са српским код Ниша, постала савезном тачком између трговине истока и запада, што би, како се само пожелети може, унапредило трговинско-обртничке одношаје младе кнежевине. То није дакако могло годити закованом Турчину, серашћеру Авнији, који увиђа, да је материјално стање државе најглавнија полуга њеној снази. А правоверни мусломан боји се над-а све снажне Србије, која би часком могла доћи главе турскоме господству у Јевропи. — Да је серашћер Хусејин Авни и-

пак попустио, има се приписати упливу велесила јевропских, које су, како се чини, покуцале најпре на вратима светлога сина месечевог, Абдул Азиса, који је услед тога дао осетити своме првом достојанственику великом везиру, да је његова воља, да се Србији жеља испуни, на што је верна слуга морао главу приклонити.

И тако ће Србија да дође једном до жељене жељезничке пруге. Де народа српског у кнежевини стоји, да испрпе у своме интересу користи, што их Србија том жељезницом добија. Обртна тачка између Истока и Запада, може Србија у трговинским и културним одношајима винути се далеко у напред! —

У једномe од прошлих бројева јавили смо, да је кнежевска влада послала саветника Милана Петронијевића у Инглеску, ради уговарања о зајму са тамошњим банкарским кућама. Сада стижу вести, да је Петронијевић најпре отишао у Беч, а за тим у Франкфурт (у Немачкој), где је већ скоро био уговорио зајам, кад се дотичне банкарске куће повукоше на мах натраг. Томе изненадном поступку банкарских кућа, вели се, узрок су лажни извештаји о повчаном стању кнежевине немачког ђенералног конзула у Београду, познатог ербождера, Матије Розена. За тим тек отпутовао је Петронијевић у Лондон (у Инглеској), где му нуђаху до душе новца, али са великом каматом, ради чега је оставио

Лондон и отишао у Берлин, где сада о зајму са тамошњим банкарима уговара. —

Касацјони суд ублажио је пресуду првостепеног суда у преској ствари крагујевачког листа „Јавности“, којом се досуђује Свет. Марковићу сараднику код истог листа затвор од 18 месеци, а Димитрију Стојковићу, уреднику истог листа, затвор од 9 месеци тако, да је досудио првome затвор од 9, а другome од 3 месеца.

Кнез Милан путоваће, као што је јављено министру спољних дела у дивану султановом од српске владе, после усрпшних празника на подворење султану у Стамбол. —

Српска банка, што је била сасвим пала, подићи ће се, као што из Београда уверавају, које тим што ће деоничари уплатити неуплаћени део деоничних вредности, а које што се влада заузела, да је одржи. Досадања себична управа уклоњена је. —

(Босна.) Ових дана етигао је из Цариграда преко Варне и Рушчука нови валија босански, Дервиш паша. Дервиш паша познаје кроз Босну и Херцеговину из пређашњих времена, кад се као војнички часник бавио по тим земљама. За њега говоре, да је један од највештијих војника турских с којим су Пригорци већ имали посла. Колико се пак Дервиш паша разуме у управним, административним стварима, и како ће се владати према раји — то ћемо сазнати. Значајно је свакако, да се фанатични мухамеданци сарајевски радују његовом доласку.

Његов претходник Акив паша постао је акхијам адлије назир т. ј. министар правде у султанову дивану. То је учињено велики везир Авни, који је с Акифом од младости пријатељ, и који понуђава ради свога одржања сва виша места својим присталицама.

Страни свет.

(Шпанија.) Јужно од Француске на кршном полутоку пиринејском пружа се једна од најзнаменитијих у повесници држава: држава шпанолска. У прошлим временима занесености, фанатизма, верозаконског и политичког насиља, није ни један народ толико страдао, колико народ шпански. Заглућивање и залућивање нашло је најзгодније земљиште у тој од природе благословеној земљи. И ипак је народ шпански сачувао с свима незгодама лепе црте свога племенитог карактера. Особито је јуначки понос, којим се одликује ватрени Шпанолоц. Своје јунаштво и одушевљење па и друге врлине човечанске и грађанске показао је на сву меру шпански народ у почетку нашега века у љутој борби са француском револуцијом, у којој је развио своје родољубље до највиших граница бранећи своју слободу и своје право.

Ал' је једна невоља гонила скоро непрекидно Шпанолце, а та је: несрећа у својим владарима. Тако је, да даље не идемо, Фердинандо VII. погазио своју задану реч и заклетву, да ће владати уставно, да ће хранити и поштовати од народних кортеса (скупштине) донесени устав. Укинувши устав, владао је вероломни краљ насилнички, како се замислити даје. Све најбоље патриоте и најчеститије синове народа бацао је сурови деспота на гилотину и у мрачне тамнице. Да крунише ово своје дело ил' боље недеље, измени он постојећи закон о наследству на шпански престо, а по жељи своје жене, младе Христине, која хтеде са својим љубавницима и милосницима на место своје још нејачке кћери кашње протеране краљице Изабеле да влада. Од свих зала, што их је бесомучни краљ починио народу шпанском, овај закон о наследству зло је најгоре, јер је њиме посејао отро-

вно семе претендентства, отимања за шпанским престолом. Искључени од престола тим законом брат краљев прогласи се одмах при смрти краљевој г. 1833. за шпанскога краља под именом Карло V. Дотле на довољан број политичких странака поцепани народ, поцепан се сада и по претендентима на шпанску круну, и зарони у крваве таласе несретног грађанског рата, који прождираще земљу кроз пуних седам година. Син Карла V. гроф монтемолин прими за тим од оца у наследство тежњу за шпанским престолом, за који му се отац у залудно борио. Већ у г. 1849. и 1860. покушавао је гроф Монтемолин грађ. ратом, да мете себи на главу шпанску круну. Ал' га срећа тада изневери. Но како је срамна и гадна краљица Изабела из Мадрида, престонице Шпанске изгнана, ето и грофа Монтемолина који дотле живљаше у Инглеској, захтевајући круну шпанску. И две пуне године ево већ бесни крвави грађански рат међу синовима једне земље и једног народа. Сада је на једној страни Дон Карло, гроф Монтемолин, а на другој Серанова република. Дон Карло се, као што већ јависмо, на северозападној страни Шпаније, у земљи храбрих Баска, на згодним местима јако утврдио. Последњих дана бије се непрекидно бојак између оба непријатеља, између присталица републике и присталица дон Карла. Последње вести, што са бојишта стижу, јављају да републиканска војска, коју предводи главом Серано, напредује. — До који дан, па ћемо сигурно моћи јавити излазак те борбе.

Жалосно је пак да синови једнога народа потежу крваво оружје грађ. рата, и то у корист непријатељима народа!

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Сијамски близанци.) Познато ће бити читаоцима, да су била два близанца из Сијама, земље у далекој Азији, која су један за другог још у утроби мајчиној зарасла, тако да су у том зараслом стању на свет дошла. Они су иначе били потпуно здрави и имали су сваки своје потпуно тело. Покушавали су више пута да се даду један од другог одлучити, да им лекари расеку оно место, где су један с другим срасли, али то није могуће било, јер је било по живот опасно. Оба близанца ишла су по свету и показивала се за новце. Пре неког времена обојица умреше у Њујорку у Америци. Прво умре један, а после два сахата други. Како ли је морало бити оном, што је остао два сата у животу после брата свога? Човек се грози и онако од мртваца, а камо ли кад је овај за нега прирастао! . . .

(Некада и сада.) У Хинтербаху, неком манастиру у Немачкој, нашло се старо писмо још од године 1453. У том се писму тужи неки духовник, како је оне године била велика скупоћа. Лен во стајао је 3 фор. и по, једна крвава 2 фор., једно теле 2 цванника, а 500 јаја по форинте! Шта би рекао тај покојник, да устане из мртвих, па да види, како се сад, после четири стотине и двадесет година, живи на овом дерном свету? Јамачно би се пожурио, да опет што брже умакне под ледени покров своје тамне раке, где се ни не једе ни не пије!

(Бирање и револвер.) У Виртембергу, у Немачкој беху пре негде избори за сабор. У срезу ехингенском беху две странке: католичка и протестантска. Један католички свештеник тако је дошао у јарост, да је пуцао из револвера на једног протестанта, што овај није хтео да пристане уз католичког кандидата.